

Borislav STOJOVIĆ (Bar)

NEKE SUGESTIJE ZA DOPUNU PRAVOPISNOGA RJEČNIKA CRNOGORSKOGA PRAVOPISA

Autor iznosi stav o Rječniku Pravopisa crnogorskoga jezika (Podgorica, 2010), ukazujući na izvjesne nedorečenosti u navođenju toponima, imena, naziva institucija i daje doprinos radu na narednome izdanju Pravopisa.

Ključne riječi: *crnogorski jezik, Pravopis crnogorskoga jezika, pravopisni rječnik*

Crnogorski pravopis kao normativna cjelina dobar je i podržavam njegovu dosljednu primjenu. Odjeljak Pravopisna pravila bolji je od Rječnika. Međutim, i on ima izvjesne nedorečenosti, koje bi se mogle kroz konkretne primjere u Rječniku nadomjestiti.

Tako u Pravilima nijesu pomenute tzv. administrativne jedinice, kao npr. opštine, mjesne zajednice i sl. a vrlo često su u upotrebi. Novosadski pravopis iz 1960. g. određivao je da se riječ *opština* uz određenu lokaciju piše malim slovom (*opština Bar* i sl.), a Pravopis Matice srpske iz 1993. g. zahtijeva veliko slovo na početku. U Rječniku navesti primjere za određen stav. Npr. *U Opštini Bar (Barskoj opštini)* ili *U Mjesnoj zajednici Topolica* i sl. Da ostane pravilo da se i sâmno pominjanje naziva *opština*, kad se misli na određenu iz konteksta, zadrži veliko slovo na početku, osim ako se uz riječ *opština* ne upotrijebi pokazna zamjenica *ova* i sl.

Pravopisni rječnik trebalo bi dopuniti toponimima pri čijoj se upotrebi javljaju dileme o ispravnosti oblika. Primjeri: naselje *Šušanj* (u sastavu Bara) ima u padežnim oblicima nepostojano *a* i bez njega. Mještani kažu: *Šušanja, Šušanju* i sl., a doseljenici iz Srbije *Šušnja, Šušnju*. (Preovlađuje prvi oblik jer se pri gubljenju nepostojanog *a* mijenja značenje riječi, a po uzoru na *Prčanj – Prčanja*.) Naziv sela *Dobra Voda* bio ustaljen oblik kod mještana, a od njega padežni oblici: *iz Dobre Vode, u Dobroj Vodi*... Međutim, doseljenici su unijeli i dvojni naziv sela: *Dobre Vode*, te i gen. *iz Dobrih Voda*, lok. *u Dobrim Vodama* i sl., kako se javlja i u štampi. Slično je i s toponimom Čr-

vanj: *Črvanja* i *Črvnja*. Pomenuću još neke toponime čije bi unošenje u Rječnik doprinijelo pravilnosti njihove upotrebe. *Bar* (grad) akcentovati kratkosilaznim akcentom, kao i prisvojni pridjev iz njega *bàrski*, jer se i na televiziji (Kalendar događaja i dr.) izgovara s dugosilaznim akcentom. Iako druge riječi u Rječniku nijesu akcentovane (vjerovatno zbog žurbe pri izdavanju), što je takođe nedostatak ovog dijela Crnogorskog pravopisa, trebalo bi u ovim primjerima akcente staviti. Unijeti i toponime: *Spič* – *spički*, a čuje se i *spičanski*; *Kuči* – *kučki*, čuje se i *kučanski* (zbog izjednačavanja smisla s *kučki* od *kučka*); *Brca* (kod Sutomora) – čuju se dva oblika – *Brvčani* i *Brčani* i sl. Umjesto toponima kod kojih nema dileme pri građenju naziva stanovnika i prisvojnog pridjeva, uvesti nazive mjesta i odgovarajuće oblike, kao što su: *Kokoti* (*Kokoćani*), *Igalo*, *Đalci* (*Đalčani* ili *Đačani*), *Trešnjevo*, *Ostros* – u odnosu na *Ostrog*, *Kûta* (kod Nikšića) i *Kûti* (kod Gusinja), *Strășevina*, *Bijela*, *Nedajno*, *Smriječno*, *Bijela Crkva* (kod Rožaja), *Beri*, *Ubli*, *Vrela*, *Kamensko*, *Slap*, *Krš*, *Zaostro*, *Duške* (za pojedinca iz ovog sela) i sl.

Javljanju se dileme kod naziva mjesta: *Pljevlja* (čuje se i *Pljevlje*), *Rožaje* (uz lok. u *Rožajama* čuje se i u *Rožaju*), *Berane* (čuje se i u *Beranu*), *Užice* (uz u *Užicu* čuje se i u *Užicama*) i sl.

Između Bara i Sutomora nalazi se rt Ratac. Dilema je da li treba čuvati korijensko *t* u genitivu: *Ratca* ili *Raca*.

U Rječniku se nabraja desetak naziva objekata i sl. kao: *Crkva Sv. Dorda*, *Džamija Omerbašića*, *Vezirov most* i dr. Ostaje mala dilema kako pisati naziv pristaništa u Baru. Luka je takođe objekat građevinski, veći od pomenutih, pa bi trebalo: *Brod je ušao u Luku Bar*, odnosno u *Barsku luku* / *Tivatsku luku* / *Luku Kotor* i sl., ali...?

Treba pomenuti stare gradove: *Stari grad Bar*, *Stari grad Ulcinj* i sl. Za razliku od drugih crnogorskih starih gradova, barski nije naseljen, ali je ipak velika građevina.

U tački 19 pod b) daje se rješenje upotrebe velikog slova u nazivima institucija, crkvenih i vjerskih zajednica i dr., ali se navodi samo jedan primjer naziva institucije koji sadrži neko ime (*Institut za crnogorski jezik i jezikoslovlje „Vojislav P. Nikčević“*). Pošto ovih slučajeva ima mnogo, dobro bi bilo navesti u Rječniku još konkretnih primjera, kao npr. *Osnovna škola „Meksiko“ Bar*, *Pekara „Montenegro“ Ulcinj*, *Bioskop „Kultura“ Podgorica*, *Studentski dom „Jedinstvo“* i sl. U Novosadskom pravopisu prva riječ u takvom nazivu pisana je malim slovom i pravljena je razlika prema značaju i veličini institucije.

Ime *Šiptar* vrijeđa Albance, pa bi bilo dobro da se upiše oblik *Ščiptar*, prema *Ščipnija*, naravno uz *Albanac*.

Navedeni su primjeri kad se uz ime i prezime doda ustaljeni nadimak na kraju, koji ne treba odvajati crtom. Šta je sa slučajevima kad je taj nadi-

mak napravljen od imena? Po Novosadskom pravopisu trebalo ga je pisati između imena i prezimena, takođe bez crte: *Božidar Boki Milošević*. Treba i takav primjer unijeti kao orijentir. Navesti i primjer kad se tim nadimkom počinje naziv, kad se piše crta: *Zmaj-Jovina ulica*.

Dosadašnji zajednički pravopis razlikovao je vokativ od imenica muškog i ženskog roda tipa: *Mikica, Dobrica, Mika* i sl. Sad se to ne pominje. Vjerovatno je slučajan propust u redosljedu imena kad se kaže da je od imena *Anđa/Anđe* vokativ *Anđe/Anđo*. Trebalo bi obrnuto: od *Anđa* – *Anđo*, a od *Anđe* – *Anđe*, kao i kod *Bosa* – *Boso*, *Bose* – *Bose*.

Vjerovatno je štamparska greška da je u Rječniku odštampano ime *Skender-bega* bez crte, kao da mu je begovstvo iz poštovanja, a *Husein-beg* s crtom, kao pravi beg. Uz *Stjepan Mitrov Ljubiša* dodati *Stefan*.

Dopuniti Rječnik nazivima odmila, tj. hipokoristicima, koji u sebi sadrže konsonant *š*: *Dašo, Pešo, Dišo, Goša, Pušo, Šušo, Šata, Šale, Miša, Peša, Tuša, Šobo* i dr.

Rječnik ne sadrži riječ *sveštenik*, odnosno *svještenik*, kako se sve češće čuje. Interesantno je da je u Rječnik upisana riječ *greška* i od nje izvedeno *pogrešan* i sl., a da autor nacrtu crnogorske gramatike i pravopisnog materijala i ključni saradnik Ekspertske komisije dr A. Čirgić u svojim stručnim radovima (kao npr. u radu „Crnogorska ijekavica...“, objavljenom u časopisu *Matica*, ljeto/jesen 2008) više puta upotrebljava riječi *grješka*, *pogrješan* i sl. Je li promijenio svoj stav?

Uvrštene su riječi *zanimljati/zanimjiti* kao dubleti, a ne znače isto. Prva se odnosi na subjekat radnje, a druga na objekat. Treba unijeti i slične riječi, kao što su: *zastarjeti* (subj.), *zastariti* (obj.), uz unesenu riječ *izgladnjeti* (subj.) unijeti i *izgladniti* (obj.), uz *ogoljeti* (subj.) dodati i *ogoliti* (obj.), uz *ogluvjeti* (subj.) – *ogluviti* (obj.), uz *očelaviti* (obj.) – *očelavjeti* (subj.), *osirojtjeti* i *osirotititi*, *ohladnjjeti* i *ohladniti*, *oživjeti* i *oživiti*, *okusjeti* i *okusiti*, *omiljjeti* i *omiliti*, *oslabjeti* i *oslabiti*, uz unesenu riječ *pregladnjjeti* dodati i *pregladniti*, uz *ostarjeti* – *ostariti*.

Gramatika crnogorskog jezika dopušta i duže oblike zamjeničko-prijevne promjene, a u Rječniku nema takvih primjera, kao npr. *dobrih* – *dobrih*, *naših* – *našijeh*, *vaših* – *vašijeh* i sl.

Nedostaju dvojni oblici brojnih riječi, kao što su: uz *prećutati* dodati *prešutjeti*, *prepasti/prepadnuti*, *podstaći/podstaknuti*, *poduhvatiti/pothvatiti*, *pješice/pješke*, uz *plamtjeti* dodati i *plamsati*, *razbucati/razbučiti*, uz *razasuti* dodati i *rasuti*, uz *razastrijeti* – *rastrijeti*, *stići/stignuti*, uz *sestrična* dodati i *sestričina*, *sestrić/sestričić*, *skupiti/sakupiti*, uz *svakidašnji* dodati i *svagdašnji*, *slušalac* – *slušatelj*, uz *snijevati* – *sanjati*, *spomenuti* – *pomenuti*, *nećaka/nećakinja*, *nečitljiv/nečitak*, *nezadrživ/nezadržljiv*, *nezastariv/nezastarljiv*, *neiskorišten/neiskorišćen*, *neisplativ/neisplatljiv*, *neobrađiv/neobrađljiv*, *neu-*

računljiv/neuračunljiv, uz *gramziv* dodati i *gramžljiv*, uz *drukčije* dodati i *drugačije*, *dignuti/dići*, *dopustiv/dopustljiv*, *doseći/dosegnuti*, *zateći/zategnuti*, *kračati/kračati*, uz *korišćenje* dodati *korištenje*, *kišan/kišovit*, uz *komšijski* dodati *komšinski*, uz *kokošiji* – *kokošinji*, *nezamisliv/nezamišljiv*, uz *nepobjediv* dodati *nepobjedljiv*, uz *nepromjenjiv* daodati *nepromjenljiv*, *nestati/nestanut*, *nemoguće/nemogućno*, *nesalomiv/nesalomljiv*, *nestati/nestanut*, *otpasti/opasti*, od *otkinuti* aorist je dvojak – *otkidoh* i *otkinuh*, *pejzaž/pejsaž*, od *ponositi* trpni pridjev je dvojak – *ponosan* i *ponosit*, uz *punomoćje* dodati i *punomoć*, uz *poklič* – *poklik*, *pidžama/pižama*, *procenat/procent*, *prepasti/prepanuti*, *prčast/prčast*, *prčiti se/prčiti se*, *piljarka/piljarica*, uz *razočaranje* dodati i *razočarenje*, uz *posljednji* dodati i *potonji*, uz *presjeći/preseći* dodati i *presjednuti/prešednuti* (*prešednuh/presjednuh*), uz *hljeb* dodati *hleb*, *ćutnja/šutnja*, *toljaga/tojaga*, *temeljito/temeljno*, *stihijno/stihijski*, uz *saći* dodati i *sići*, *stojati/stajati*, *satrijeti/satri*, *teoretski/teorijski*, *utočište/utjecište*, od *uvrstiti* trp. pridjev je dvojak (*uvršćen* i *uvršten*), od *umastiti* takođe (*umašćen* i *umašten*), od *usisati* prezent je dvojak (*usisam* i *usišem*), *uprostiti/uproščavati* i *uproštavati*, *zacviljeti*, *izumjeti*, *islijediti*, *istrpjeti*, *ishlapjeti*, *lakorječiv*, *moljenje*, *nezacjeljiv*, *naljepljivanje*, *nesrazmjerno*, *odrješit*, *odvrtjeti*, *primjetljiv*, *primijetiti*, *prosvijetiti*, *počivati*, *počivati*, *prošivati*, *rascjep*, *svježina*, *svjetlarnik*, *usred*, *umjestan*, *zbunjiv*, *zakasnjelost*, *zakašnjenje*, *zakasniti*, *zakasnjela* (kao atribut) i *zakasnila* (kao predikat), *iznići/izniknuti*, *intenzivan*, *iščešljati*, *komfor*, *mlačnjak*, *tunel* (a ne *tunjel*), *neodlučiv*, *nezajazljiv*, *najradije*, *neobjašnjiv*, *nepovjerljiv*, *neubjedljiv*, *opustiti/opuštititi*, uz *pasti* dodati i *padnuti* (imp. *pādni*), *raščerupati*, *razaslati*, *razaznati*, *raspuštanje*, *roba* (i za jed. i za mn.), *razbučiti*, *srednjoročan*, *ugostiti* (trp. pr. *ugošćen* i *ugošten*), *ubijen* (a ne *ubiven*), *hoditi/oditi*, *šoljica* (a ne *šalica*), *čekić* (a ne *čekič*), *čaršijski*, uz *teoretski* dodati *teorijski*, *dvojak/dvojni*, uz *izvan* (prijedlog) dodati i *izvana* (prilog), *otkopati* i *okopati* (različita značenja), *smjesta* (prilog), *otpasati* i *opasati* (različita značenja), *otpremiti* i *opremiti* (različita značenja), *mršati* uz *mršaviti*, uz *zaokrugljen* i *zaokružjen* (različita značenja), *lagati/lašati*, uz *metati* da li i *mećati*, *tutnjati/tutnjiti*, *tegoba/teškoća* (različita značenja), *krvariti* i *krvaviti* (različita značenja).

Iz poglavlja „Sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi“ Rječnik treba dopuniti još brojnim primjerima, kao što su: *naizmaku*, *naodmet*, *napreklop*, *napreskok*, *napretek*, *nabrzo*, uz *to*, *ukraj*, *umjesto*, *namjesto*, *napismen*, *narijetko*, *natriježno*, *naširoko*, *našte* (srca), *usitno*, *ustranu*, *odskoro*, *prekodan*, *premalo*, *preširoko*, *crnobijeli* (TV-aparat) – inače *crno-bijeli* ako su dvije boje, *šestostruk*, *šestočlan*, *prijeskok/preskok*, *razbijesniti*, *sazrio/sazreo*, *sresti* (perf. *susreo/susrio*), *htijenje/htjenje*, *motocikl(o)*, *bormašina*, *spomenploča*, *šah-klub*, *veš-mašina* (ili kao *bormašina*, *ujednačiti*), *mrkožut*, *do kraja*, *do tamo*, *kuma-Milica* (kad se prvi dio polusloženice ne mijenja), *knez-*

Danilova, nijedan (ako se ne ističe niti jedan), *pokoji, za inat, na ljeto* (ne-ujednačeno je *s ujesen*, a kako *na jesen* ili *najesen?*), *s proljeća, s jeseni, nečitljiv, nezamisliv*.

Rječnik je pun riječi koje je predstavljaju primjere (potvrdu) Pravopisnih pravila, kao npr.: *baba, babura, baksuz, bal, bašta, berza, bivo, bos, bostan* i dr. Te bi riječi trebalo u novom izdanju izostaviti i prenijeti ih u opšti Rječnik crnogorskog jezika, čija izrada predstoji, ili ih bar – ako ostanu – akcentovati.

Borislav STOJOVIĆ

**SOME SUGGESTIONS FOR AMENDMENTS TO THE SPELLING
DICTIONARY OF THE MONTENEGRIN LANGUAGE**

The Author gives his view of the Spelling Dictionary of the Montenegrin Language (Podgorica, 2010), highlighting certain gaps with regard to lists of toponyms, names, institutions, and gives his contribution to work on the next edition of the Spelling Dictionary.

Keywords: *Montenegrin language, Spelling of Montenegrin Language, spelling dictionary*